

TRÀNSITS

15 D'ABRIL

CRIPTA DE LA SAGRADA FAMÍLIA

CARMELLES DE PASQUA

MÚSIQUES DE TRANSMISSIÓ
ORAL DE LES PITIÜSES

PROGRAMA DE MÀ

ESQUADRA DE CARMELLERS XACOTERS DE SA TORRE DES PUIG D'EN VALLS

COMENTARI

per **Cati Marí Serra**

Les Caramelles són un dels cants més importants de la tradició de les Pitiüses. Les trobem als dos moments cabdals del calendari litúrgic cristià: Nadal i Pasqua. Com a mostra de la seva importància, les Caramelles de Pasqua varen ser declarades “bé d’interès cultural, amb la tipologia de bé immaterial” pel Consell Insular d’Eivissa l’any 2011 (BOIB 15-XII-2011). El 21 d’abril de 1930 Isidor Macabich, canonge arxiver i gran estudiós de la història d’Eivissa, va publicar la lletra de les Caramelles de Pasqua al *Diario de Ibiza*. En aquell moment va mostrar el seu desig que es recuperés i generalitzés el seu cant. Sembla que aquest és el motiu per què les trobem com un cant molt fixat.

Les Caramelles de Pasqua són un cant format per catorze cobles que narren la mort i resurrecció de Jesucrist. Les interpreta l’esquadra de caramellers, un conjunt que només pot ser compost per homes, on hi ha un sonador de tambor i flaüta, un cantador que alhora sona les castanyoles i un cantador que sona l’espasí. Aquest suposa el conjunt més complex en cant redoblat. Les Caramelles tenen una base rítmica ininterrompuda que fan els tres instruments de percussió (castanyoles, espasí i tambor) durant tota la interpretació. S’inicien amb un coblejoll on, sobre la base rítmica, canten els dos cantadors junts. És l’únic moment de tota la tradició de cant

redoblat on canta més d'un cantador simultàniament. A més, s'afegeix la melodia de la flaüta, que interpreta una sonada que es coneix com a "caramellera". Després del coblejoll es van succeint cobles on comença cantant un cantador i a la meitat continua el segon cantador, acompanyats per l'ostinato rítmic, però no per la flaüta, que tornarà de nou amb el coblejoll que s'anirà intercalant entre les cobles.

El cant redoblat o de tambor s'organitza en mots (vers llarg de 7+7 síl·labes). És un estil de cant proper al recitat, sil·làbic, caracteritzat per una vibració sonora molt marcada sobre cada síl·laba del text que, en acabar el mot, s'amplifica amb la redoblada. La redoblada és una ornamentació basada en ràpides oscil·lacions que es mouen entre veu de coll i veu de cap, com una mena de iodol, que es pot ajudar de la pronúncia de les síl·labes "oi" o "ieu". Aquesta redoblada s'utilitza per enllaçar els mots, ja que entre el mot i la redoblada no s'agafa aire. Aquest es pren en una alenada, ja començant el següent mot.

Les Caramelles de Pasqua es canten a la missa de Diumenge de Pasqua, però també es poden donar dins tot el cicle de Pasqua. L'esquadra de caramellers entra a l'església quan ja es troben els assistents a dins, sonant els seus instruments. S'asseuen a prop de l'altar i durant la missa el sonador pot fer sonades de missa, acompanyant la litúrgia. En el moment de l'oferiment puguen a l'altar i fan el cicle de les caramelles, començant pel cant de les Caramelles de Pasqua, segueixen amb uns gojos propis de l'esquadra i acaben amb un cant més breu d'oferiment. Els gojos continuen en estil redoblat, amb un cant semblant a les caramelles, però la base rítmica canvia, es torna més senzilla, i la melodia de la flaüta també canvia, fent la sonada dels gojos. Per acabar, l'oferiment ja és en estil glossat, sense acabar cada mot amb la redoblada.

Els Xacoters de sa Torre interpreten set cobles de les Caramelles de Pasqua, seguides de quatre gojos i l'oferiment. Aquesta esquadra va néixer als anys noranta, fruit de l'ensenyança de Vicent Bufí de sa Tanqueta, cantador que va fer de mestre d'una llarga llista de caramellers més joves. El seu nebot, Francisco Javier Boned Bufí, canta i sona les castanyoles. El seu fill, Francisco José Bufí Guasch, canta i sona l'espasí. I el sonador de tambor i flaüta és Vicente Juan Cardona Bonet.